

NATURA JURIDICĂ A PRODUSULUI INFRAȚIUNII

Artur REȘETNICOV

Catedra Drept Penal și Criminologie

The judicial nature of the offence's product is analyzed in the present article. "The offence's product" stands for the entity that appeared as such after the offence was committed, as a result of the criminal direct influence to which another entity (or more) was complied. The offence's product does not confound with: the material object of the offence, the means of committing an offence, the good acquired through offence and other entities that relate to the criminal activity. The presence of the offence's product is indispensable in that cases when the accusatorial provision contains wording like "falsification", "manufacturing", "fabrication", "artificial creation", etc.

La moment, lipsește un studiu care ar avea ca subiect de investigare științifică noțiunea „produsul infracțiunii”. Aceasta deși noțiunea dată este utilizată în doctrina penală autohtonă și cea străină.

Astfel, noțiunea „produsul infracțiunii” se folosește cu referire la unele fapte infracționale prevăzute în Capitolul VIII și în Capitolul X din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova [1]. De exemplu, în contextul cercetării infracțiunii prevăzute la art.216 CP RM, se menționează: „În cazul producerii (falsificării) produselor (mărfurilor) periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorilor, săvârșite în proporții mari, produsul (marfa) falsificat constituie nu obiectul material al infracțiunii, ci obiectul produs prin infracțiune (sau, pe scurt – produsul infracțiunii). Întrucât obiectul material trebuie să preexiste săvârșirii infracțiunii, acesta va fi format din materia primă din care se confecționează produsul (marfa) falsificată” [2].

În contextul infracțiunilor prevăzute în Codul penal român din 1968, T.Toader afirmă că obiectul material al falsificării de monede sau de alte valori (art.282) „constă în moneda sau titlul de valoare, față de care se realizează acțiunea de alterare, sau materialele din care se confecționează moneda sau titlul de valoare contrafăcut. În acest caz, moneda sau titlul de valoare contrafăcut constituie produsul infracțiunii” [3]; obiectul material al falsului în înscrisuri (art.288-294) „constă în înscrisul asupra căruia se exercită în mod nemijlocit activitatea incriminată. De exemplu, obiectul material poate consta în înscrisul alterat, când fapta incriminată constă în alterarea acestuia. Obiectul material constă în materialul pe care se înscrie atunci când falsul se realizează prin contrafacere, înscrisul contrafăcut constituind produsul infracțiunii” [4].

În același context, Gh.Nistoreanu susține, cu privire la infracțiunea de falsificare de monede sau de alte valori: „Atunci când falsificarea a fost realizată prin contrafacere, obiectul material al infracțiunii va fi reprezentat de materialele din care au fost confecționate monedele sau titlurile de valoare contrafăcute, acestea din urmă reprezentând, de fapt, produsul infracțiunii” [5].

La rândul lor, O.Loghin și T.Toader, relatând cu privire la infracțiunea de falsificare de monede sau de alte valori (art.282 din Codul penal român din 1968), consemnează că obiectul material al acesteia, când infracțiunea se realizează prin contrafacere, „constă în materialele din care se confecționează moneda sau titlul de valoare contrafăcut. În acest caz, moneda sau titlul de valoare contrafăcut constituie produsul infracțiunii” [6]. Privitor la falsul de înscrisuri (art.288-294 din Codul penal român din 1968), aceiași autori menționează: „... dacă falsul se realizează prin contrafacere, înscrisul contrafăcut constituie produsul infracțiunii. În acest caz, obiectul material al infracțiunii constă în materialul pe care se înscrie” [7].

Trebuie de menționat că nu toți autorii consideră că produsul infracțiunii trebuie deosebit de obiectul material al infracțiunii. În acest sens, V.Dongoroz menționează: „... obiectul material poate fi chiar produsul infracțiunii...” [8]. De asemenea, M.P. Bikmurzin susține, în principiu, același punct de vedere, atunci când, printre formele activității infracționale realizate asupra obiectului material al infracțiunii, evidențiază „producerea obiectului material (fabricarea, confecționarea, falsificarea)” [9]. Un punct de vedere similar este sprijinit de O.A. Ciuvakov, care, în legătură cu obiectul material al infracțiunii de falsificare a documentelor, ștampilelor, sigiliilor sau imprimatelor ori de desfacere sau folosire a documentelor false (art.358 din Codul penal ucrainean), afirmă că acest obiect îl reprezintă „legitimația falsă (sublinierea ne aparține – *n.a.*) sau un alt document fals (sublinierea ne aparține – *n.a.*)” [10].

Totuși, dacă, de exemplu, documentul fals constituie obiectul material al infracțiunii, ce reprezintă atunci materia primă și materialele din care se confecționează documentul fals? La această întrebare O.A. Ciuvakov nu prezintă un răspuns.

După alți autori, între produsul infracțiunii și obiectul material nu există o relație de tipul „parte-întreg”, deoarece cele două entități nu se confundă [11].

În fine, o serie de alți autori adoptă o poziție oarecum ezitantă, considerând că, în unele cazuri, produsul infracțiunii și obiectul material al infracțiunii coincid: „Obiectul material (se are în vedere obiectul material al falsului intelectual, art.289 din Codul penal român din 1968 – *n.a.*) constă în înscrisul oficial al cărui conținut este alterat în momentul întocmirii. Înscrisul oficial falsificat constituie, însă, și produsul infracțiunii” [12]; „Dacă falsul (se are în vedere falsificarea de monede sau de alte valori (art.282 din Codul penal român din 1968 – *n.a.*) s-a împlinit prin alterare, moneda sau titlul de valoare veritabile, care au fost supuse operațiunii de falsificare, vor constitui concomitent și produs și obiect material al infracțiunii” [13].

Se poate observa că autorii citați nu respectă principiul logic al identității: „un termen este identic cu sine, dacă își păstrează înțelesul în cadrul aceluiași discurs rațional în același timp și sub același raport” [14]. Aceeași entitate nu poate fi în același timp obiect material al infracțiunii și produs al infracțiunii. De exemplu, în contextul falsificării documentelor, este imposibil ca aceeași entitate să fie concomitent document autentic și document fals. Până la alterare (reprezentând acțiunea prejudiciabilă), documentul a fost autentic. După alterare, documentul a devenit fals. Dacă ar fi rămas același, nu ar fi apărut nici temeiul aplicării răspunderii penale. Însă, vedem că documentul nu mai este același: fiind supus falsificării, și-a pierdut autenticitatea, obținând în schimb falsitate. Deci, a pierdut o calitate ce-i conferea utilitate socială, dobândind în locul ei o altă calitate, care i-a imprimat pericolozitate socială.

Este adevărat că, în plan ontologic, obiectele sunt, perpetuu, o unitate în diversitate supusă unei neîntrerupte transformări. Însă, nici argumentările și demonstrațiile juridice, nici inferențele deductive și inductive nu vor fi corecte, dacă, referindu-ne la ceva, înțelegem de fapt altceva. Principiul identității cere ca o noțiune folosită să-și păstreze în cadrul aceluiași discurs sensul, adică să reflecte același obiect. Nici în cazul alterării, nici în cazul oricărei alte activități infracționale, produsul infracțiunii nu poate fi același cu obiectul material al infracțiunii. Pentru că le distanțează tocmai infracțiunea. Cele două entități se află la poli diferiți în raport cu momentul săvârșirii infracțiunii: înainte de săvârșirea infracțiunii (obiectul material al infracțiunii); la consumarea infracțiunii (produsul infracțiunii).

Faptul că produsul infracțiunii trebuie deosebit de obiectul material al infracțiunii se desprinde și din analiza prevederilor unor coduri penale străine. Astfel, în art.36c din Codul penal olandez [15], drept categorii distincte de obiecte, care sunt pasibile de confiscare, se prezintă: obiectele obținute – exclusiv sau în principal – prin intermediul infracțiunii sau în urma infracțiunii; obiectele asupra cărora a fost săvârșită infracțiunea. La fel, conform art.19 din Codul penal japonez [6], drept categorii distincte de obiecte, care sunt pasibile de confiscare, se menționează: obiectele care au apărut în rezultatul săvârșirii infracțiunii; obiectele care reprezintă un element constitutiv al infracțiunii.

În literatura de specialitate, definițiile noțiunii „produsul infracțiunii” sunt formulate într-o manieră similară: „acele lucruri care au luat ființă prin săvârșirea faptei, care deci nu au existat înainte de săvârșirea faptei ca: bancnote false, titluri de credit false, alimente falsificate, arme confecționate, materiale explozive, medicamente falsificate etc.” [17]; lucrurile care au „căpătat ființă prin săvârșirea acțiunii sau inacțiunii care formează latura obiectivă a faptei prevăzute de legea penală” [18]; „bunurile care au fost produse prin fapta incriminată, adică în urma împlinirii laturii obiective a componentei de infracțiune (bani falși, titluri de valoare false (art.236 CP RM) sau cărțile de credit false (art.237 CP RM), mărfuri de proastă calitate sau necorespunzătoare standardelor (art.254 CP RM))” [19]; lucrurile produse prin activitatea făptuitorului, când are loc modificarea acestora în raport cu existența materială anterioară a acestor lucruri [20].

În practica judiciară se consideră că au calitatea de produs al infracțiunii: mijloacele de plată străine falsificate, cecurile false, biletele de tren false [21]; bijuteriile confecționate ilegal în scop de comercializare [22].

Unii autori asimilează cu produsul infracțiunii obiectul care a căpătat prin săvârșirea faptei o astfel de stare (de exemplu, bunul introdus în țară prin contrabandă) [23].

Nu putem agreea o asemenea poziție. După cum rezultă just din pct.6 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Privind practica aplicării de către instanțele de judecată a dispozițiilor legale referitoare la confiscarea averii”, nr.40 din 27.12.1999 [24], noțiunile „produsul infracțiunii” și „obiectul care a căpătat prin săvârșirea infracțiunii o calitate sau o poziție de fapt, pe care nu ar fi putut să le dobândească decât pe căi ilegale” nu se intersectează. Aceste noțiuni sunt complementare, reprezentând părți ale unei noțiuni generice – „bun rezultat din săvârșirea infracțiunii”.

Într-adevăr, nu poate avea calitatea de produs al infracțiunii acel obiect care a căpătat prin săvârșirea infracțiunii o calitate sau o poziție de fapt pe care nu ar fi putut să le dobândească decât pe căi ilegale. De

exemplu, în ipoteza unui bun introdus în țară prin contrabandă se modifică poziția de fapt pe care bunul respectiv a avut-o înainte de infracțiune: poziția de fapt licită se convertește în poziția de fapt ilicită. Însă, nu suferă transformare existența materială a bunului respectiv: greutatea, volumul, compoziția chimică, structura fizică etc. rămân aceleași. Deci, nu se atestă o modificare de substanță, cum se cere în cazul produsului infracțiunii.

Cu atât mai puțin, nu pot fi asimilate produsului infracțiunii sumele dobândite prin transferarea lucrurilor produse prin fapta prevăzută de legea penală, așa cum consideră A.Ungureanu [25]. Aceste sume fac parte, de asemenea, din categoria generică de bun rezultat din săvârșirea infracțiunii (în acord cu pct.6 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.40 din 27.12.1999).

Într-adevăr, sumele bănești, care sunt dobândite prin transferarea (traficarea) lucrurilor produse prin fapta prevăzută de legea penală, derivă din produsul infracțiunii. Nu mai este vorba despre un obiect care a suferit modificări în raport cu existența materială anterioară. Sumele bănești respective sunt oferite făptuitorului în schimbul produsului infracțiunii, deci reprezintă obiecte calitativ diferite. Mai mult, aceste obiecte se raportează la sistemele de referință nu ale unei infracțiuni unice, dar ale unor infracțiuni diferite, având la bază intenții infracționale diferite. De exemplu, documentul oficial fals reprezintă produsul infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM, atunci când acesta apare sub modalitatea confecționării. Dacă cel care a confecționat documentul oficial fals îl va vinde ulterior, cele săvârșite vor fi calificate conform lit.a) alin.(2) art.361 CP RM. Aceasta deoarece modalitatea vânzării este prevăzută de art.361 CP RM, însă fapta, săvârșită prin această modalitate, are la bază o altă intenție infracțională. Așadar, are loc repetarea a două infracțiuni. Documentul oficial fals se raportează la sistemul de referință al primei infracțiuni. Totodată, sumele bănești, dobândite de făptuitor de pe urma vânzării documentului oficial fals, se raportează la sistemul de referință al infracțiunii secunde.

Noțiunea „produsul infracțiunii” se utilizează și în unele acte normative cu vocație internațională. De exemplu, conform lit.e) art.2 „Terminologie” din Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate (adoptate la New York la 15.11.2000, în vigoare pentru Republica Moldova din 16.10.2005) [26], prin „produs al crimei” se înțelege orice bun care provine direct sau indirect din săvârșirea unei infracțiuni ori care este obținut direct sau indirect prin săvârșirea ei. Subliniem că, potrivit lit.d) art.2 din aceeași Convenție, prin „bun” se are în vedere orice fel de bun, precum și actul juridic ori documentul care atestă proprietatea asupra acestui bun sau alte drepturi referitoare la el. Într-o manieră similară, noțiunea de bun e definită în Convenția privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională [27]. Prin aceasta, se confirmă de fapt că documentul fals se subsumează conceptului de produs al infracțiunii.

Dar au oare același înțeles noțiunea „produs al infracțiunii”, cu care operăm în prezentul studiu, și noțiunea „produs al crimei”, definită în Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate?

Considerăm că cea de-a doua noțiune are un conținut mai larg. Aceasta rezultă chiar din definiția noțiunii „produs al crimei”, în care se face referire la: 1) bunurile provenite din săvârșirea unei infracțiuni și 2) bunurile obținute prin săvârșirea unei infracțiuni.

În opinia justă a lui V.Moraru, „atât lucrurile produse, cât și cele dobândite prin infracțiune sunt lucruri provenite din infracțiune” [28]. Această opinie este confirmată de prevederile de la pct.6 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.40 din 27.12.1999, în acord cu care produsul infracțiunii subzistă alături de: bunurile dobândite prin infracțiune; lucrurile care au căpătat prin săvârșirea infracțiunii o calitate sau o poziție de fapt pe care nu ar fi putut să o dobândească decât pe căi ilegale; sumele dobândite prin traficul bunurilor (lucrurilor) sus-menționate.

De menționat că unii autori contribuie într-un fel la confuzia dintre produsul infracțiunii și entitățile complementare acestuia. Iată, de exemplu, ce formulare utilizează T.Popovici: „făptuitorul a dobândit produse prin fapta penală săvârșită, realizând latura obiectivă a infracțiunii (monede false; cecuri, titluri de credit și alte documente false, arme confecționate ilicit; materiale explozive, alimente și băuturi contrafăcute ... etc.)” [29]. După exemplul prezentat putem admite că formularea contestată se referă, cel mai probabil, la produsul infracțiunii. Totuși, produsul infracțiunii nu se dobândește prin săvârșirea infracțiunii. Or, după cum rezultă din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.40 din 27.12.1999, între noțiunea „produsul infracțiunii” și noțiunea „bunuri dobândite prin infracțiune” există o diferență antagonică, care le face incompatibile: prima noțiune desemnează entități ce nu existau înainte de săvârșirea infracțiunii; cea de-a doua noțiune desemnează entități care existau înainte de săvârșirea infracțiunii.

De exemplu, documentul oficial fals poate îndeplini, după caz, rolul de produs al infracțiunii sau de bun dobândit prin infracțiune. Astfel, în ipoteza confecționării documentului oficial fals, acesta va forma produsul infracțiunii. În ipoteza sustragerii documentului oficial fals, acesta îndeplinește rolul de bun dobândit prin infracțiune. În primul caz, documentul oficial fals nu exista la momentul începerii executării laturii obiective a infracțiunii. În cel de-al doilea caz, dimpotrivă, la momentul specificat documentul oficial fals exista.

În terminologia dreptului penal, termenul „dobândit” (ca și derivatele acestuia) are o semnificație precisă, o semnificație ce nu poate fi atașată definiției noțiunii de produs al infracțiunii. De exemplu, despre bunuri dobândite prin infracțiune se menționează expres la lit.e) art.189, art.190, art.199 etc. din Codul penal. Asemenea bunuri nu pot fi echivalate cu produsul infracțiunii. O opinie similară exprimă V.Moraru: „Nu sunt lucruri produse, adică create printr-o faptă prevăzută de legea penală, lucrurile obținute de infractor de la alții prin săvârșirea unor astfel de fapte (de exemplu, lucrurile ... obținute prin înșelăciune, banii sau bunurile obținute prin amenințare ori șantaj)” [30].

Distingerea celor două noțiuni nu este o necesitate de complezență, nu are doar o semnificație teoretică. După cum rezultă din dispozițiile lit.a) și d) alin.(2) art.106 CP RM, distingerea noțiunilor „produsul infracțiunii” și „bunuri dobândite prin infracțiune” are și o certă relevanță de ordin practico-aplicativ: produsul infracțiunii e supus confiscării speciale; bunurile dobândite prin săvârșirea infracțiunii sunt supuse confiscării speciale, numai dacă nu urmează a fi restituite persoanei vătămate sau nu sunt destinate pentru despăgubirea acesteia.

A.Pozdare consemnează un alt exemplu de confuzie, privitoare la natura juridică a produsului infracțiunii: „Alți autori tratează confiscarea monedelor falsificate și a instalațiilor de fabricare a acestora printre lucrurile calificate de lege ca periculoase sau vătămătoare [31], deși primele sunt produsul infracțiunii în sensul doctrinei române, iar celelalte sunt lucruri destinate să servească la săvârșirea infracțiunii” [32]. Bineînțeles, suntem de acord cu numitul autor: așa cum se desprinde din comparația dispozițiilor de la lit.a) și b) alin.(2) art.106 CP RM, produsul infracțiunii nu poate fi identificat cu mijlocul de săvârșire a infracțiunii.

Dacă entitatea are rolul de mijloc de săvârșire a infracțiunii, aceasta e folosită de făptuitor ca instrument pentru exercitarea influenței nemijlocite infracționale. La rândul său, produsul infracțiunii apare ca urmare a influențării nemijlocite infracționale.

Produsul infracțiunii și mijloacele de săvârșire a infracțiunii se aseamănă prin aceea că:

- 1) ambele aceste entități țin de sistemul de referință al laturii obiective a infracțiunii;
- 2) nu pot fi supuse influențării nemijlocite infracționale.

Însă, distincția dintre entitățile confruntate este mult mai pregnantă: raportat la influențarea nemijlocită infracțională, mijlocul de săvârșire a infracțiunii constituie instrumentul acesteia; în contextul aceleiași raportări, produsul infracțiunii reprezintă rezultatul influențării nemijlocite infracționale.

În context, este cazul să reproducem următorul punct de vedere: „Prin „lucruri dobândite prin infracțiune” se înțeleg acele bunuri care au ajuns în mâinile infractorului prin consumarea activității infracționale (lucruri furate, lucruri obținute prin amenințare, șantaj, înșelăciune, folosire de acte false...” [33]. Care este rolul actelor false în acest context: sunt ele produsul infracțiunii sau mijloace de săvârșire a infracțiunii? Răspunsul depinde de infracțiunea pe care o avem în vedere. În contextul confecționării actelor (documentelor) false, acestea reprezintă produsul infracțiunii. Într-un context calitativ diferit, actele (documentele) false constituie: fie mijlocul de săvârșire a escrocheriei [34], fie mijlocul de săvârșire a unei alte infracțiuni (de exemplu, a folosirii documentelor oficiale false, ca modalitate normativă a infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM).

Observăm că produsul infracțiunii și mijloacele de săvârșire a infracțiunii se pot afla într-o relație de parcă se reproduc unul pe altul. De exemplu, documentele false (produsul infracțiunii) sunt confecționate cu ajutorul unor utilaje poligrafice (mijloace de săvârșire a infracțiunii). Prin folosirea acestor documente false (deja ca mijloc de săvârșire a infracțiunii) se obțin mijloace bănești pentru procurarea unor utilaje mai performante, în perspectiva folosirii acestora ca mijloace de confecționare a unor falsuri de o calitate mai înaltă.

V.Moraru relatează despre o altă conexiune interesantă dintre produsul infracțiunii și mijloacele de săvârșire a infracțiunii: când obiectul a fost anume produs pentru a servi ca instrument la săvârșirea infracțiunii [35]. Într-adevăr, de exemplu, conform lit.g) alin.(2) art.154 CP RM, se prevede răspunderea pentru maltratarea intenționată sau alte acte de violență, săvârșite cu folosirea unor instrumente speciale de tortură. Totodată, potrivit alin.(5) art.42 CP RM, se consideră complice persoana care a contribuit la săvârșirea infracțiunii, printre altele, prin acordarea de mijloace sau instrumente. Conform alin.(1) art.26 CP RM, se consideră pregătire

de infracțiune crearea intenționată de condiții pentru săvârșirea infracțiunii, dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea nu și-a produs efectul, inclusiv pe calea fabricării mijloacelor ori instrumentelor.

Așadar, este posibil ca însuși subiectul infracțiunii prevăzute la art.154 CP RM să confecționeze instrumentele speciale de tortură. În cazul dat, aceste instrumente vor reprezenta produsul. Însă, nu produsul infracțiunii prevăzute la art.154 CP RM în forma ei consumată, ci produsul pregătirii de această infracțiune. Cât privește infracțiunea consumată prevăzută la art.154 CP RM, instrumentele speciale de tortură vor îndeplini rolul de mijloace de săvârșire a infracțiunii.

În altă ipoteză, este posibil ca nu subiectul infracțiunii prevăzute la art.154 CP RM, dar o altă persoană să confecționeze instrumentele speciale de tortură, pentru ca ulterior, fiind conștientă la ce vor folosi, să le transmită subiectului infracțiunii consemnate. În cazul dat, instrumentele speciale de tortură reprezintă produsul complicității la infracțiune. În contrast, în contextul autoratului la infracțiunea prevăzută la art.154 CP RM, instrumentele amintite formează mijlocul de săvârșire a infracțiunii.

Așadar, la diferite etape ale activității infracționale, sau, cu privire la diferiți participanți la infracțiune – dar în contextul unei și aceleiași infracțiuni – aceeași entitate poate să apară, succesiv, în calitate de produs al infracțiunii și de mijloc de săvârșire a infracțiunii.

Cu toate acestea, deși relația conturată mai sus dintre produsul infracțiunii și mijloacele de săvârșire a infracțiunii este una strânsă, nu există nici un temei să confundăm produsul infracțiunii cu mijloacele de săvârșire a infracțiunii.

În cazuri de altă natură, produsul unei infracțiuni formează ulterior obiectul material al unei alte infracțiuni.

În acest sens, la lit.h) art.2 al Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, în definiția noțiunii „infracțiune principală” se vorbește despre „un produs susceptibil de a deveni obiectul (a se citi – obiectul material – *n.a.*) unei infracțiuni”. În același context, menționăm că V.Dabu și S.Căținean propun ca în locul sintagmei „spălarea banilor” să fie utilizată o expresie mai adecvată – „spălarea produsului infracțiunii” [36]. De exemplu, obiectul material al spălării banilor, reprezentat de substanțe narcotice, a avut anterior rolul de produs al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217¹ CP RM. Aceasta pentru că substanțele narcotice rezultă din producere, ca modalitate normativă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.217¹ CP RM. Tocmai această infracțiune este infracțiune principală în raport cu infracțiunea spălarea banilor.

Din aceste considerente, nu putem fi de acord cu I.Lascu, care consideră că obiectul material al infracțiunii subsecvente (spălarea banilor) va fi același cu cel al infracțiunii principale [37]. În baza exemplului reprodus mai sus, putem constata că I.Lascu nu întotdeauna are dreptate. Or, obiectul material al producerii de substanțe narcotice îl reprezintă ingredientele din care se produc aceste substanțe, nu înseși substanțele narcotice.

În acest plan, nu putem să nu fim de acord cu O.Loghin și T.Toader, care afirmă: „Infracțiunea de falsificare propriu-zisă de monede, timbre sau de alte valori au ca obiect material monedele, timbrele sau valorile adevărate (sublinierea ne aparține – *n.a.*) asupra cărora se exercită operațiunea de alterare sau materialele din care s-a confecționat moneda, timbrul sau valoarea contrafăcută (sublinierea ne aparține – *n.a.*). Infracțiunea derivată de deținere, precum și de punere în circulație a valorilor falsificate are ca obiect material valorile falsificate (sublinierea ne aparține – *n.a.*) deținute sau puse în circulație” [38]. Putem observa că obiectul material al infracțiunii principale și obiectul material al infracțiunii subsecvente (derivate) nu este același.

În concluzie, produsul infracțiunii principale este reprezentat de entitatea care constituie obiectul material al infracțiunii subsecvente (derivate). Această ipoteză se atestă în situația conexității dintre infracțiunile succesive, denumită „conexitate de corelație” [39], când existența infracțiunii subsecvente (de exemplu, infracțiunile prevăzute la art.199, 243, 323 CP RM) este condiționată de existența infracțiunii principale. Dacă, în contextul infracțiunii principale, influențarea nemijlocită infracțională presupune crearea – pe baza entității ce reprezintă obiectul material al infracțiunii principale – a unei alte entități, nu este cu puțință ca obiectul material al infracțiunii principale să coincidă cu obiectul material al infracțiunii subsecvente (derivate).

Finalmente, să punctăm în cazul căror infracțiuni documentul fals reprezintă produsul infracțiunii:

- rezultatele false ale votării (art.182 CP RM);
- rețeta falsă sau alte documente false care permit obținerea preparatelor sau substanțelor narcotice ori psihotrope (alin.(2) art.218 CP RM);
- carnetele de plată false (numai în cazul fabricării, nu și al punerii în circulație) (art.237 CP RM);

- documente contabile, fiscale sau financiare conținând date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile (art.244 CP RM);
- actul de evidență fals, privind activitatea economică a debitorului (art.252 CP RM);
- documentul fals privind seria, numărul de identificare ale șasiului, caroseriei sau motorului auto (art.276 CP RM);
- documentul fals, prezentat ca probă (art.310 CP RM);
- documentul fals conținând probe acuzatoare (lit.c) alin.(2) art.312 CP RM);
- declarația cu privire la venituri și proprietate conținând date false (art.330¹ CP RM);
- documentul oficial conținând date vădit false sau documentul fals (art.332 CP RM);
- documentul fals (lit.d) alin.(2) art.353, lit.d) alin.(2) art.355 CP RM);
- documentul oficial fals (în cazul confecționării) (art.361, 362¹ CP RM).

Putem observa că, dacă incriminarea include termeni de tipul „falsificare”, „fabricare”, „confecționare”, „incluere în documente”, „creare artificială” etc., este indispensabilă prezența produsului infracțiunii.

În cazul unor infracțiuni, în funcție de modalitatea normativă sau faptică de evoluare, documentul fals apare fie ca produs al infracțiunii, fie ca obiect material al infracțiunii. De exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art.361 CP RM, documentul oficial fals apare ca: produs al infracțiunii (în ipoteza modalității de confecționare); obiect material al infracțiunii (în ipoteza modalităților de deținere, vânzare sau folosire).

În cazul altor infracțiuni, documentele aparținând unor categorii diferite formează fie produsul infracțiunii, fie obiectul material al infracțiunii. De exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art.312 CP RM, produsul infracțiunii se atestă doar în ipoteza modalității agravate prevăzute la lit.c) alin.(2), constând în documentul fals conținând probe acuzatoare. Cât privește documentul fals ca obiect material al acestei infracțiuni, el constă în documentul conținând declarația mincinoasă a martorului sau a părții vătămate ori concluzia falsă a specialistului sau expertului, fie traducerea sau interpretarea incorectă.

Prezintă interes situația atestată la lit.d) alin.(2) art.353 și la lit.d) alin.(2) art.355 CP RM. În aceste cazuri, falsificarea documentelor e desemnată de către legiuitor în calitate de acțiune adiacentă care însoțește acțiunea principală de eschivare de la serviciul militar în termen, de la pregătirea militară obligatorie sau de la concentrările rezerviștilor, ori, respectiv, eschivarea sau refuzul persoanei care îndeplinește serviciul de alternativă de a executa obligațiile ce îi revin în cadrul acestui serviciu.

De fapt, acțiunea adiacentă se exprimă în prezentarea documentelor false. Falsificarea documentelor nu poate însoți acțiunea principală, specificată mai sus, deoarece o precede. Astfel, în ipoteza analizată, documentul fals reprezintă oarecum inadecvat atât produsul infracțiunii, cât și obiectul material al infracțiunii. El reprezintă produsul infracțiunii, deoarece falsificarea documentului nu constituie pregătirea de infracțiunile prevăzute la lit.d) alin.(2) art.353 sau la lit.d) alin.(2) art.355 CP RM, nici o infracțiune care precede infracțiunile prevăzute la lit.d) alin.(2) art.353 sau la lit.d) alin.(2) art.355 CP RM. În același timp, documentul fals reprezintă obiectul material al infracțiunii, întrucât, interpretând prevederile celor două norme, remarcăm că nu este posibil să nu fie realizată și prezentarea documentelor false, pentru ca latura obiectivă a infracțiunii (în modalitatea agravată prevăzută la lit.d) alin.(2) art.353 sau la lit.d) alin.(2) art.355 CP RM) să-și găsească finalizarea.

În concluzie, prin „produsul infracțiunii” trebuie de înțeles acea entitate care a apărut ca atare în urma săvârșirii infracțiunii, în rezultatul influențării nemijlocite infracționale la care a fost supusă o altă entitate (alte entități). Produsul infracțiunii nu se confundă cu: obiectul material al infracțiunii; mijloacele de săvârșire a infracțiunii; bunurile dobândite prin infracțiune; alte entități având legătură cu activitatea infracțională. Prezența produsului infracțiunii este indispensabilă în acele cazuri când dispoziția incriminatoare conține formulări de genul „falsificare”, „confecționare”, „falsificare”, „creare artificială” etc.

Referințe:

1. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială. - Chișinău: Cartier, 2005, p.358, 417, 421 etc.
2. Ibidem, p.358.
3. Toader T. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.370.
4. Ibidem, p.381-382.
5. Nistoreanu Gh., Boroi A., Molnar I. și alții. Drept penal. Partea Specială. - București: Europa Nova, 1999, p.471; Nistoreanu Gh., Boroi A. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.370.

6. Loghin O., Toader T. Drept penal român. Partea Specială. - București: Șansa, 1999, p.460-461.
7. Ibidem, p.473.
8. Dongoroz V. Drept penal. - București, 1939, p.203.
9. Бикмурзин М.П. Предмет преступления: теоретико-правовой анализ: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Уфа, 2005, с.64.
10. Уголовный кодекс Украины: научно-практический комментарий / Под ред. Е.Л. Стрельцова. - Харьков: Одиссей, 2005, с.676-677.
11. Dobrinou V., Pascu I., Molnar I. și alții. Drept penal. Partea Generală. - București: Europa Nova, 1999, p.143; Bulai C. Manual de drept penal. Partea Generală. - București: ALL Beck, 1997, p.197; Tănăsescu I. Curs de drept penal general. - București: INI, 1997, p.154; Borodac A., Bujor V., Brînză S. și alții. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău: Știința, 1994, p.80.
12. Toader T. Op. cit., p.388.
13. Nistoreanu Gh., Boroi A., Molnar I. și alții. Op. cit., p.471; Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. și alții. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială. Vol.IV. - București: Editura Academiei, 1972, p.373; Vasiliu T., Pavel D., Antoniu G. și alții. Codul penal comentat și adnotat. Vol.III. Partea Specială. - București: Editura Academiei, 1971, p.211.
14. Mateuț Gh., Mihăilă A. Logica juridică. - București: Lumina Lex, 1998, p.68.
15. Уголовный кодекс Голландии / Под ред.Б.В. Волженкина. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
16. Уголовный кодекс Японии / Под ред. А.И. Коробеева. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
17. Mitrache C. Drept penal român. Partea Generală. - București: Șansa, 1999, p.177.
18. Ungureanu A. Drept penal român. Partea Generală. - București: Lumina Lex, 1995, p.402.
19. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Drept penal. Partea Generală. - Chișinău: Cartier, 2005, p.547.
20. Moraru V. Confiscarea specială în dreptul penal. - Chișinău, 2001, p.75.
21. Judecătoria Constanța, sentința penală nr.97/1978; Tribunalul județean Sălaj, sentința penală nr.4/1976; Tribunalul județean Constanța, sentința penală nr.104/1975 // Papadopol V. Confiscarea specială în practica judiciară // Revista română de drept. - 1983. - Nr.5. - P.32-39.
22. Tribunalul municipal București, sentința penală nr.298/1983 // Papadopol V., Daneș Șt. Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985. - București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, p.158.
23. Mitrache C. Op. cit., p.177; Ungureanu A. Op. cit., p.402; Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. și alții. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Generală. Vol.II. - București: Editura Academiei, 1970, p.319-320.
24. Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (mai 1974-iulie 2002). - Chișinău, 2002, p.283-287.
25. Ungureanu A. Op. cit., p.402.
26. Tratatе internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol.35. - Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, p.333-335.
27. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2002. - Nr.43-45.
28. Moraru V. Op. cit., p.106.
29. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. și alții. Codul penal comentat și adnotat. - Chișinău: Cartier, 2005, p.167.
30. Moraru V. Confiscarea lucrurilor produse prin fapta prevăzută de legea penală // Revista Națională de Drept. - 2000. - Nr.2. - P.14-15.
31. Desportes F., Le Guenehec Fr. Le nouveau droit penal. Vol.I. - Paris: Economica, 1998, p.647-648.
32. Pozdarie A. Măsura de siguranță a confiscării speciale în dreptul comparat // Revista de drept penal. - 2000. - Nr.2. - P.122-132.
33. Moraru V. Confiscarea specială în dreptul penal, p.105.
34. În acest sens, a se vedea: Reșetnicov A. Folosirea documentelor false la săvârșirea infracțiunii de escrocherie // Revista Națională de Drept. - 2007. - Nr.5. - P.30-33.
35. Moraru V. Confiscarea specială în dreptul penal, p.78.
36. Dabu V., Căținean S. Noua lege pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor (Legea nr.656/2002) și Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate // Dreptul. - 2003. - Nr.6. - P.24-32.
37. Lascu I. Spălarea banilor. Actualitate, realitate socială și incriminare // Dreptul. - 2003. - Nr.6. - P.5-15.
38. Loghin O., Toader T. Op. cit., p.456.
39. Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. și alții. Infracțiuni contra avutului obștesc. - București: Editura Academiei, 1963, p.83.

Prezentat la 27.03.2007